

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА
з історії української літератури

на тему: **Львівський текст у романі Юрія Винничука «Танго смерті»**

Студентки групи СЛукр 03-20
педагогічного факультету романо-
германської та української філології,
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01 Українська мова
і література, освітньої програми
Українська мова і література, англійська
мова, зарубіжна література
Михалик Іванни Миколаївни

Допущена до захисту
«__» _____ року

Науковий керівник – докт. філол. наук,
професор Мейзерська Т. С.

Завідувач кафедри

_____
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала

_____
Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС ____

Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІСТО ЯК ТЕКСТ У ЛІТЕРАТУРІ.....	7
1.1. Виникнення урбаністичного простору у світовій літературі, тенденції його зображення та ознаки тексту міста.....	7
1.2. Значення урбаністичної топографії в сучасній літературі.....	15
РОЗДІЛ 2. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЛЬВОВА У ТВОРЧОСТІ Ю. ВИННИЧУКА.....	21
2.1. Типологізація львівського топосу в романі «Танго смерті».....	21
2.2. Львів як культурно-історичний простір в романі «Танго смерті».....	25
ВИСНОВКИ	29
RESUME.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32

ВСТУП

Здебільшого, аналізуючи твори у галузі літератури, наша увага прикута до діяча, того, хто є героєм, головним чи другорядним. Ми простежуємо процеси у його душі, стосунки та конфлікти, піддаємо критичній оцінці різні сюжетні лінії, виявляємо проблеми, шукаємо художні засоби, досліджуємо композицію твору, намагаємось осягнути тему, мету та ідею, зображену автором. Але куди менше читач звертає увагу на фон, роль середовища, яке є непомітним, але не менш важливим, опускаючи безліч деталей та недооцінюючи його.

Юрій Винничук – один із найпродуктивніших письменників сучасної України, прозаїк, поет, активний колумніст, упорядник антологій, перекладач, редактор та журналіст; займається активною літературною діяльністю. Його однозначно можна назвати визначним українським письменником, адже творчість автора збагачує вітчизняну літературну спадщину. Твори Винничука були додані до шкільної навчальної програми, цитуються, піддаються критиці та здобувають премії, титули та відзнаки. Зокрема, один із його романів «Танго смерті» було відзначено премією Книга року Бі-Бі-Сі за 2012 рік [4; 8; 7].

У романі Юрія Винничука, представленому для розгляду, роль простору, у даному випадку міста, неможливо не помітити. Навпаки, можна сміливо заявити, що його місто – Львів – не просто фон, а окремий повноцінний герой зі своєю глибокою та монументальною історією, що дає природний витік розвитку усім іншим подіям та героям.

Тому так важливо звернути увагу на місто як на самостійний об'єкт у літературі, його окремість. Місто, будучи «мовчазним спостерігачем», нічим свідком, не мовчить насправді. Те, що воно мовчить словесно, не означає, що воно німе. Урбаністичний простір – не безмовний. Місто говорить своїми вуличками, будинками, парками, назвами, шумом кав'ярень, сміхом людей,

їх шепотом, розмовами, емоціями, почуттями, місто говорить природою і своєю історією.

Місто Винничука – багатоманітне. Воно чуттєве, розливається палітрою барв та історій. Його урбаністичний простір задає тонус подіям та героям, він то підсилює емоції, то відрізняє і протиставляє їх. Аналізуючи місто Юрія Винничука, постає питання, воно живе в ногу з героєм і підлаштовується чи, навпаки, герой живе в ногу з містом, намагаючись уловити та увійти у його ритм та столітню історію? Це і дає нам підстави для його подальшого розгляду та аналізу як простору та власне самостійного характерологічного літературного тексту.

Актуальність дослідження. Урбаністичний простір постає в літературі далеко не вперше. Сьогодні місто – це багатоаспектний феномен. Упродовж свого розвитку можна чітко простежити різні підходи до аналізу міста як тексту. Перші ґрунтовні праці, що стосувалися аналізу ролі міста у світовій літературі, почали з'являтися ще у другій половині XVIII та на початку XIX століть під впливом виникнення поняття індустріалізації як історичної епохи внаслідок промислової революції. Особливої популярності урбаністика в літературі набула у другій половині XX століття у результаті глобалізаційних впливів. Відтоді поняття «міста» у тексті та його проблематика стали міждисциплінарними, оскільки міський простір стали досліджувати з точки зору різних галузей. Зокрема, основний інтерес щодо цього поняття проявляли урбаністи, культурологи, психологи, філософи, антропологи та ін., що зробили значний внесок у тлумачення міського простору, наслідком чого є багата база змістовних праць на цю тему. Сьогодні актуальність вивчення урбаністичної літератури не є меншою. Урбаністичні тексти стали розглядати ще пильніше, наприклад, з'явилися детальні дослідження лінгвістів, діалектологів, семіологів, соціологів, етнологів тощо, які досліджують місто як явище з нових сторін.

Виокремити лише кількох дослідників вкрай складно, адже внесок кожного є змістовним, утім серед світових відзначити можна праці Ф.

Бодлера, М. де Серто, Ю. Лотмана, М. Бахтіна, З. Баумана, М. Мамфорда, М. Гайдегера, К. Еріксона, Й. Терборна, К. Лінча, О. Трубіна, М. Бютора, А. Лефевра, Ч. Лендрі, П. Тейлора та ін.. Вітчизняна дослідницька база теж чимала. Насамперед, варто звернути увагу на роботи М. Карповця, Д. Боклаха, І. Вихор, С. Ігнат'євої, Н. Копистянської, Г. Сікори, Ю. Клімчук, О. Гусейнової, Ю. Лесняка, Л. Лавринович, Н. Філоненко, Д. Матушкіної, А. Артименка, Н. Міхно тощо.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, аби осмислити місто як багатозначний, непростий та специфічний феномен культури на прикладі роману Юрія Винничука «Танго смерті», розглянути та опрацювати сучасні матеріали дослідників та зробити відповідні висновки, оцінити місце роману й тексту міста та їхню роль у новочасній українській літературі, адже існує постійна потреба у розвитку їх ідей, опрацюванні новітніх проблем, вічному філософському осмисленні.

Об'єкт дослідження: роман Юрія Винничука «Танго смерті».

Предмет дослідження: львівський текст у романі Юрія Винничука «Танго смерті».

Мета дослідження: опрацювати основні літературознавчі праці, присвячені вивченню міських текстів; дослідити місто як текст у літературі на прикладі Львова у романі Юрія Винничука «Танго смерті» та визначити його особливості.

Завдання дослідження:

- 1) з'ясувати ознаки міста як тексту в літературі;
- 2) опрацювати теоретичний аспект і значення урбаністичної топографії в сучасній літературі;
- 3) проаналізувати типологію топосу міста та його похідних;
- 4) розглянути різновиди топосу міста на прикладі роману Ю. Винничука «Танго смерті»;
- 5) з'ясувати культурно-історичний контекст львівського тексту у романі Ю. Винничука «Танго смерті» та його особливості.

Для вирішення поставлених завдань було використано такі загальнонаукові **методи дослідження**: культурно-історичний, наратологічний, структурно-семіотичний, метод повільного читання тощо.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, резюме, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І. МІСТО ЯК ТЕКСТ В ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Виникнення урбаністичного простору у світовій літературі, тенденції його зображення та ознаки тексту міста

Терміну «текст» слугує таке визначення: це група речень, які мають спільний зміст, розташовані у певній послідовності, разом складають собою завершене висловлювання та здебільшого оформлені заголовком. Тексти класифікують за різними маркерами, є певні типи тексту і не кожен з них може бути, наприклад, за стилістичною ознакою художнім. Це особливий вид тексту, який теж має свої визначні атрибутивні риси. Скажімо, художній текст характеризується образністю висловлювання, поетичним описом, естетикою мовлення, експресією та інтенсивністю вираження, зображуваністю, відсутністю будь-якого нормування, визначальними є суб'єктивізм розуміння і відображення, світовідтворення автора, а його призначенням є розбудити у читача почуття прекрасного. Художня література – це мистецтво слова, а художній твір – основна форма буття літератури [26].

У свою чергу саме література, незалежно від того, читає її людина чи створює, формує особистість людини, її характер, розвиває її свідомість, почуття, психіку тощо. Література буває різною. Найперше, це різноманіття виявляється у численності жанрів та тем. Центральним зображуваним автором матеріалом може виступати будь-що: винятково доля героя, емоції, нагальні проблеми, ідеї, суспільні виклики, природа, вічні філософські чи психологічні питання, суспільство, побут тощо. Тло для творчості безмежне, тож темою літературного твору може стати що завгодно, навіть саме місто.

Термін «урбанізм» виник у ХХ столітті і торкнувся мистецтва, у тому числі й літератури, щоправда трохи пізніше, а саме у 70-х роках ХХ ст., коли літературознавці почали приділяти значну увагу цій темі та присвячувати перші обширні монографії й дослідницькі статті. Тематикою урбаністичного

мистецтва, загалом, було зображення великих міст. Хоча насправді самі міста почали зображувати ще раніше. Якщо зазирнути вглиб літератури, то побачимо перші описи міського простору ще за часів античності. Так, тоді це не були тексти, повноцінно сформовані у стилі урбанізму, але містили окремі його елементи, за якими ми класифікуємо текст як урбаністичний сьогодні. Починаючи з ХІХ століття, урбаністична література стає масовою як у поезії, так і прозі [15; 24].

Серед зарубіжних письменників до теми міста та його змалювання зверталися різні автори. Приміром, першими відомими світовими письменниками, яких можна назвати урбаністами, були Шарль Бодлер, який писав про Францію, Волт Вітмен, який описував Америку, Еміль Верхарн, що зображував Бельгію.

Що стосується міського простору в українській літературі, то спочатку його появу можна простежити у фольклорі, а пізніше і в давній літературі. У Середньовічній літературі до міста тяжіли як до центру духовного розвитку. На противагу цьому, у ХІХ столітті письменники-модерністи почали показувати місто, як простір згуби. Місто постає загрозою. Цю тенденцію можна простежити, приміром, у романі Панаса Мирного «Повія», у якому автор однією з центральних проблем визначає протиставлення сільського простору як середовища чистоти місту, що відображається як центр розпусти та моральної деградації. До речі, антитеза «село-місто» була поширеною темою у текстах багатьох письменників. Той же Валер'ян Підмогильний у своєму урбаністичному романі «Місто» описав тоді актуальну тенденцію, яку сповідувала молодь – поїхати до міста здобувати «науки», «вирватися в люди». Протягом усього твору ми спостерігаємо, якими є герої, місто та їхній взаємовплив.

Герой хоче втекти від міста, його проблем і різко негативного впливу, потерпає від депресії та відчаю і в новелі Михайла Коцюбинського «Intermezzo», де місто – це синонім до слова «втома».

У наступному столітті знову змінюється сприйняття міста як простору. Воно постає прогресивно-індустріальним, науковим, культурним осередком провідних ідей. Люди почали вбачати у містах можливості розвитку та самореалізації. Місто йшло на зустріч людині, і вони органічно співіснували, шукали спільні точки дотику. Особливу увагу урбаністичному простору приділяли футуристи. У їхній творчості простір міста сприймався неоднозначно: з одного боку, місто поставало як можливість, велич, потужна сила, машина, а з іншого – воно рівнопропорційно було небезпечним для людини, яка могла якщо не «знайти» та «створити» себе, то згубити і знищити те, що мала раніше, до зустрічі з ним.

У сьогоденні тема міста досі користується широким попитом як серед авторів, так і серед сучасного читацького кола. Кут зображення урбаністичного простору знову трансформується. Наразі постмодерністи все частіше зображують місто як точку перетину різних поглядів, культур, мов і навіть епох. Для постмодерних урбаністичних текстів характерними є окремі часові площини; якщо в класичній літературі вони зображені моделлю «тут-і-тепер», то останніми роками набуває популярності схема «минуле-теперішнє», значно менше місця посідає часопростір «майбутнього» [17].

Зрештою, кожен письменник залишає за собою право зображувати місто так, як вважатиме за потрібне. Власне, стовідсотково ідентичних творів не існує. Кожен літературний текст позначений індивідуальним стилем. Тому якщо звертати увагу на те, яким саме чином зображене місто у творі чого ти іншого письменника, зробимо висновок, що не існує виключно двох чи трьох стандартних варіантів. Місто, будучи поняттям не новим у літературознавстві, зображували й інтерпретували по-різному. Це зовсім не свідчить про те, що місто – явище просте, однобічне й давно зрозуміле, і що його осилити може кожен. Навпаки, не кожному авторові під силу вихопити свою соломинку й підняти її, навіть якщо вона здається легкою. Таким чином, хтось торкається цього явища лише дотично, опосередковано, краєм згадуючи про саме місто, не приділяє глибокої суті та не вкладає особливого

змісту; інший же автор може піти протилежним шляхом – зануритися у цей простір, спробувати жити і вижити в ньому, пізнати його, що й робить працю винятково урбаністичною.

Існують повісті й романи, які можна назвати цілими експедиціями чи принаймні екскурсіями містом. За приклад можна привести роман «Улісс» Джеймса Джойса, що був опублікований у 1922 році і вважається не лише найвизначнішим модерністським твором, але й одним із найвидатніших літературних творів ХХ століття. Автор описує життя Дубліна початку ХХ століття, приділяючи увагу архітектурі міста, соціальним проблемам та культурному контексту. Особливість цього роману полягає в тому, що Дж. Джойс із відточеною педантичністю приділяє увагу деталям архітектури міста та його побудові настільки, що літературознавці та й читачі жартівливо стверджують, що це місто можна було б із точністю відтворити лише за одним його джойсівським описом. Не менш важливо зазначити, що урбаністична художня література виявляється не лише у змалюванні обрисів міста чи деталей його архітектури. Урбаністична література – це жанр літератури, який окрім зображення архітектури описує також життя та культуру великих міст, їх історію та соціальні проблеми. У світовій літературі чимало визначних прикладів творів, присвячених темі урбаністики. Услід за «Уліссом» Дж. Джойса виділити можна трилогію американського письменника Пола Остера «Нью-Йоркська трилогія», а саме, його частину під назвою «Місто зі скла», де урбанізм представлений як головний символ відчуженості та суспільного віддалення. Описуючи місто, автор акцентує увагу на безпорадності та безкінечності його простору, який поглинає людину, що в ньому знаходиться. Урбаністичний контекст Нью-Йорку створюється за допомогою опису архітектури, простору, міського пейзажу та метафор. Описи хмарочосів, офісних будівель та площ міста створюють відчуття безкінечного масштабу та анонімності. Однак, у той же час, місто у романі символізує важливість людської спільноти та спілкування. Герой знаходить друзів та має можливість повернути до себе

духовну рівновагу завдяки спілкуванню з людьми, яких він знаходить у місті. Схожими за цими ж елементами є романи Джона Дос Пассоса «Мангеттен» (в оригіналі «Manhattan Transfer»), який вважають найвизначнішим твором автора, що становить собою «експресіоністську картину Нью-Йорку» 1920-х років, та «Великий Гетсбі» Френсіса Скотта Фітцджеральда. У топі українських книгарень можна також знайти пропозиції Елізабет Гілберт «Місто дівчат» – історія про мегаполіс Нью-Йорк напередодні Другої світової війни; романи Френка Міллера «Місто Гріхів. Том 1. Важке Прощання» та «Місто Гріхів. Том 2. Жінка, за яку варто вбивати», які розповідають про неоднозначність міського життя та людини в ньому; «Пер і місто лабіринтів. Таємниця Емпайр Мейз Тауер» – дитячий детектив, головоломка із фантастичними ілюстраціями; книжка Нори К. Джемісін "Місто, яким ми стали" – де йдеться про взаємопроникнення людей і міст, у яких вони живуть, розвиток сюжету тут постає фантастичним, а головним героєм є сам Нью-Йорк. [10-11]

В українській літературі також є чимало художніх творів, присвячених життю людини в місті. Зокрема, увагу можна звернути на повісті Івана Нечуя-Левицького. Письменник навчався у Богуславському училищі, потім у Київській семінарії та Київській духовній академії, а у старості оселився у Києві остаточно, тому й не дивно, що у значній частині його творів місцем подій постає Київ. Подібно «Уліссу» Дж. Джойса, у І. Нечуя-Левицького зображений Київ в оповіданні «Київські прохачі». Автор зосереджує події на Подолі, який описаний із прискіпливою точністю, що дає змогу читачеві максимально детально уявити локуси міста, буквально побачити картинку. Серед інших праць письменника можна відзначити повість «Хмари», у якій автор зображує доволі реалістичні картини життя старого Києва і сіл Черкащини та Полтавщини, та роман «Повія», присвячений дихотомії село-місто, у якому письменник зосереджує увагу на протиставленні двох протилежних світів на свідомість головної героїні.

Сьогодні можна віднайти міський текст у літературі на будь-який смак. Урбаністичним вважається не тільки той твір, який показує нам лише мегаполіс, столицю чи просто виключно великі міста. Урбаністичним є текст, який змальовує будь-які реалії міського середовища. В українській літературі таких теж чимало. Існують київський («РАЙ.центр» Люко Дашвар, Олесь Льченко «Місто з химерами»), львівський (Юрій Николишин «Львів. Місто що надихає»), Юрій Винничук «Вілла Деккера»), одеський (Юрій Яновський «Майстер корабля»), Іван Козленко «Танжер»), рівненський (Олександр Ірванець «Рівне/Ровно (Стіна)»), тернопільський (Анатолій Дністровий «Пацики»), харківський (Сергій Жадан «Депеш Мод», Андрій Войніцький «Новини»), івано-франківський (Юрій Іздрик «Станіслав: туга за несправжнім»), запорізький (Павло Вольвач «Сни неофіта»), ужгородський (Оксана Луцишина «Іван і Феба»), чернігівський (Маргарита Хемлін «Дізнавач»), дніпропетровський (Олесь Гончар «Собор», Максим Січеславець «Східний вал. 1985»), донецький (Олександра Іванюк «Амор[т]е») тексти тощо.

Тенденція зображення українських міст у сучасній літературі, як і в будь-які часи, гостро перебуває під впливом соціально-політичних змін та подій у країні. Від початку 2014 року в Україні триває війна, а у 2022 році відбулось повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, що спричинило появу нових настроїв у літературі, у тому числі, це змінило і картину урбанізму. Ось що каже про це головна редакторка видавництва «Віхола» Ольга Дубчак: «Після перемоги буде «бум» воєнної літератури і мемуаристики. Буде багато спогадів з деокупації, передової. Ця література займатиме вагомі позиції на книжковому ринку, бо вона потрібна». Відбувається розвиток та переосмислення літератури через повномасштабну війну. Міста постають своєрідними воїнами, яким можна призначити титул «місто-герой» як відображення сили, незламності духу українського народу. В основному це твори, події яких відбуваються у Донецьку, Слов'янську, Дебальцевому, Іловайську, Луганську тощо. Наприклад, Віталій

Запека «Бабах на всю голову», Дмитро Вербич «Точка неповернення», Тамара Горіха Зерня «Доця», Світлана Ткаченко «Ніч була», Валерій Ананьєв «Сліди на дорозі», Катерина Зарембо «Схід українського сонця. Історії Донеччини та Луганщини початку ХХІ століття», Сергій Жадан «Інтернат», Денис Казанський «Як Україна втрачала Донбас». Після 24 лютого 2022 року з'являться і закарбуються у вітчизняній літературі Буча, Гостомель, Харків, Херсон, Вишгород, Суми, Бахмут, Лисичанськ, Маріуполь, Мелітополь й інші міста та містечка України. Виникає новітня українська література ХХІ століття, яка виходить з-під гарячого пера військових та очевидців війни [6].

Щодо виникнення, спрямування та аналізу сучасної української урбаністичної літератури, влучною видається думка Л. Лавриновича про те, що «... у художній літературі України з'явився ряд прозових творів, досі не осмислених літературознавцями. Їх поява цілком закономірна – це відгук на “виклики доби”, цілком очевидні в українському соціумі, який стає дедалі більше прив'язаний до міської культури» [16].

Місто може бути згадане у тому чи іншому творі побіжно, а може бути й так, що одному чи одночасно кільком містам присвячений цілий твір. У роботі автора місто може бути представлено архітектурно, скажімо, спроектовано словами на папері, або ж у ній може бути досліджена психологія поведінки людини в урбаністичному середовищі, що, наприклад, є характерним для постмодерністських романів Ю. Андруховича «Перверзія» чи М. Кундери «Безсмертя». Більше того, творчість деяких письменників можна назвати суто або переважно урбаністичною, приміром, першим українським письменником-урбаністом називають Михайля Семенка, а із сучасників можна звернути увагу на Олесь Ільченка, який називає себе «людиною асфальту». Але окрім письменників, чиї твори присвячені місту чи вся їхня творчість – це про місто, існують навіть літературні об'єднання, які є фундаментально урбаністичними. Прикладом такого чинного літературного угруповання є «Бу-Ба-Бу», до складу якого входять Юрій Андрухович, Віктор Неборак та Олександр Ірванець. Об'єднуючою для всіх

них стає тема міста. Їхня поява як письменників-урбаністів обумовлена очевидною потребою створення саме міської літератури і за змістом, і за формою. Найбільш цілісного характеру вона здобуває в Ю. Андруховича. Утім, Бу-Ба-Бісти були першовідкривачами сучасного урбанізму, спонукаючи до змін української літератури у її темах та традиціях, що і взяли наслідок інші нові письменники [12-14; 19; 22].

Отож, різні автори у різні епохи мали різні підходи до зображення урбаністичного простору. Зважаючи на весь той багаж, залишений письменниками у скарбниці світової літератури, можна впевнено стверджувати, що таким чином поняття урбаністики міцно закріпилося у літературознавстві. Унаслідок цього, можна виокремити такі головні ознаки тексту міста:

- ✓ існує як суттєвий та цілісний об'єкт і є вираженням культурного світогляду суспільства;
- ✓ зображення міста як географічної площини: опис простору, ландшафту, архітектури, пейзажу;
- ✓ місто як лінгвоурбаністичний об'єкт, що реалізується у номінаціях: назвах вулиць, провулків, парків, площ, кафе, знаків тощо;
- ✓ зображення урбанізованого соціуму та специфічного для міського середовища соціального буття;
- ✓ акцентується на соціальному різноманітті, що окрім різноманітності ролей і рольових очікувань, у значній мірі передбачає безособисті та добровільні стосунки;
- ✓ сукупність людських взаємодій, які відбуваються в міському середовищі;
- ✓ зображення соціально-економічних реалій міста;
- ✓ висвітлення побуту міста, його норм, звичаїв та традицій;
- ✓ багат шаровість культурних та історичних знаків-спогадів, що формують певний «дух міста»;

- ✓ психогеографія: психологічна дія міського середовища на емоції і поведінку людини [1-2; 21-20; 25].

1.2. Значення урбаністичної топографії в сучасній літературі

Урбаністична топографія в сучасній літературі може мати декілька значень. Зазвичай це стосується опису топографії міста або місцевості в літературному творі, який включає опис вулиць, будівель, пам'яток, ландшафтних об'єктів та інших деталей, що характеризують дане місце.

Одне з головних значень урбаністичної топографії в сучасній літературі – це створення атмосфери міста, відображення його духу та культурного середовища. Літературні твори, що описують міста, можуть бути важливим засобом візуального втілення міського життя, його нюансів та атмосфери, що надає цьому місцю унікального характеру.

Крім того, урбаністична топографія може бути важливим елементом психологічного портрету героїв літературних творів. Характеристики місцевості, у якій герої перебувають, можуть відображати їхні настрої, переживання та стан душі. У деяких випадках топографія міста може бути використана як символічна або метафорична форма вираження. До прикладу, описи пустельних міст в літературі можуть відображати почуття самотності та відчуження героя.

У деяких випадках урбаністична топографія також може використовуватися як засіб створення іронії або гумору в літературних творах. Опис несподіваних деталей або суперечливих аспектів місцевості може викликати сміх читача та додавати легкості твору.

Урбаністична топографія може мати також соціальну та політичну значущість у сучасній літературі. Опис місцевості, яку населяють різні соціальні групи, може допомогти відобразити соціальні проблеми та конфлікти в сучасному місті. Наприклад, опис убогих районів міста може відображати проблеми бідності та соціальної нерівності, а опис багатих

районів може відображати проблеми корупції та елітаризму. До того ж, урбаністична топографія може мати важливе значення в сучасному дискурсі про місто та його розвиток. Опис місцевості та її трансформації може відображати ті проблеми, з якими стикається сучасне місто, такі як, скажімо, забудова, забруднення навколишнього середовища, соціальна інтеграція тощо. У такий спосіб літературні твори можуть слугувати не тільки розважальною літературою, але й засобом дослідження та аналізу різних аспектів міського життя.

Окрім того, урбаністична топографія може бути важливим засобом створення містичної або фантастичної атмосфери в літературному творі. Опис незвичайних будівель, таємничих вуличок або незвичайних подій може допомогти авторові створити уявний світ, який відрізняється від реального.

Нарешті, урбаністична топографія може бути важливою складовою жанрової специфіки літератури. Наприклад, у детективних творах опис місцевості може допомогти читачеві зрозуміти, як сталося вбивство і хто може бути підозрюваним. У науково-фантастичних творах опис місцевості може відображати уявлення автора про те, яким має бути майбутнє місто. Урбаністична топографія може також бути важливою складовою роману, який описує соціальні та культурні зміни міста протягом багатьох років.

Узагальнюючи, урбаністична топографія є важливим елементом сучасної літератури, який може мати різноманітні значення та виконувати різноманітні функції залежно від жанру, стилю, тематики та концепції твору. Це допомагає авторам створювати живописні образи місцевості та дійових осіб, а також відображати соціальні проблеми та конфлікти міського середовища. Крім того, дослідження урбаністичної топографії може дати можливість краще розуміти те, як міста зображуються в літературі та який вплив це має на сприйняття читачами літературних творів.

Вивчаючи урбаністичну тематику в літературі, важливо розуміти і вміти розрізняти такі терміни, як: хронотоп, топос, топоніми, локус.

Хоронотоп (англ. *chronotope*) в літературі – це поняття, яке було запропоновано російським літературознавцем Михайлом Бахтіним та використовується для опису взаємозв'язку між простором і часом у літературному творі. Це поняття об'єднує простір та час у єдиний концепт, вказуючи на те, що простір та час не можуть бути розділені в літературі, оскільки вони взаємодіють між собою і впливають на трактування подій у творі.

Художній час (або ж «хронос») у літературному творі може бути представлений по-різному: він може бути стислим або розтягнутим в оповіді. Якщо у тексті переважає опис, він може мати важливу символічно-психологічну функцію, допомагаючи авторові втілити своє бачення світу. Описовий виклад часу дозволяє читачеві зануритися в художній простір твору, де час ніби зупиняється. Художній час може бути схарактеризований та класифікований за різними підходами. Для прикладу, В. Халізов виділяє такі форми часу: біографічний, історичний, космічний, календарний, добовий, а також уявлення про рух і нерухомість, про співвіднесення минулого, сьогодення, майбутнього [27].

У свою чергу художній простір (іншими словами, «топос») теж має багатопланову структуру. Простір у літературі – це конкретне середовище, створене автором, у якому розгортається дія твору. Простір може бути фізичним (наприклад, міський ландшафт, кімната, ліс), соціальним (наприклад, культурний контекст, соціальна обстановка) або психологічним (наприклад, внутрішній світ персонажів). Він може бути описаний детально або створений приблизно, залежно від цілей автора та стилю твору. Простір важливий для створення атмосфери твору та передачі настрою читачеві. Він може відображати теми, ідеї, соціальні чи політичні питання, які є важливими для автора або персонажів. Простір може також бути використаним для створення символіки, алегорій та інших літературних елементів.

Багато літературознавців дають схожі визначення поняттю топографії. Найбільш влучним та локанічним стосовно урбаністичного топосу слугує визначення Інни Вихор: топос міста – це предметно-сміслова даність міста, відтворена у тексті сукупність міських реалій, окреслених і локалізованих у певних часово-просторових межах [9].

Власне, поняття «топос» у сучасному літературознавстві вживають із метою позначення великих одиниць художнього простору. Здебільшого це зображення країн, столиць, міст, областей, населених пунктів, районів, площ або ж лісу, степу, моря тощо. В основному, топос може бути необмеженим «відкритим» простором. Але окрім цього, у зображенні художньої топографії із поняття топосу виокремлюють іще менший підрозділ – локус. Локус – це елемент топосу, який на відміну від нього позначає конкретне місце в континуумі. Термін «локус» трактують як обмежений простір у складі необмеженого. Таким «закритим» простором може виступати місто, вулиця, будинок, двір, бібліотека, церква, крамниця, квартира, підвал, кімната, кабінет тощо. Як влучно зазначає Бібік В. Б., локус співвідноситься із конкретним просторовим образом, спрямованим на реальність, на відміну від топосу, що таким є не завжди. Відносно один і той самий просторовий образ може називатися і топосом, і локусом, залежно від його осмислення [3; 18; 27].

Зважаючи на те, що локусом може бути що завгодно, вони теж можуть бути угруповані за різними принципами. Зокрема, Д. Боклах у своїй роботі про художні типи цивілізаційних локусів топосу міста у творах за семантико-смісловим принципом класифікує локуси таким чином:

- 1) сакральні-духовні;
- 2) оборонно-військові;
- 3) соціально-історичні;
- 4) культурно-мистецькі;
- 5) світсько-розважальні;
- 6) особисто-приватні;

7) соціально-побутові [5].

Спираючись на класифікацію, подану дослідницею В. Прокоф'євою, Д. Матушкіна зазначає, що локуси також можна поділити на такі:

- 1) приватні локуси, що позначають мешкання персонажів (садиба, квартира, хутір, хата, кімната в гуртожитку);
- 2) соціальні локуси (департамент, установа, парк, метро, вулиці, міські провулки, вокзал, аудиторія);
- 3) природні локуси (степ, річка, море, озеро, ліс, парк);
- 4) комплексні локуси (бал, гра в карти, день народження, ювілей);
- 5) динамічні локуси (дорога) [18].

Ще одним поняттям стосовно топографії, яке варто розрізнити як термін і якому варто приділити увагу, є топоніми. Топонім (від грец. τόπος – місце і грец. όνομα – назва) – це слово або назва, яка використовується для позначення географічного об'єкту, такого як місто, річка, гора або острів. Вони можуть вказувати на регіон, де відбувається подія, або на характер місцевості, що впливає на персонажів та сюжет. Топоніми можуть бути історично важливими, оскільки вони зберігають інформацію про давні територіальні назви, що можуть бути корисними для вивчення культурних та історичних зв'язків між різними народами. Крім того, топоніми можуть бути корисними для вивчення лінгвістичних зв'язків між мовами. Існує значна кількість конкретних топонімів, таких як: хороніми (назви будь-яких територій (областей, районів)), ойконіми (назви населених місць), астіоніми (назви міст), урбаноніми (назви внутрішньоміських об'єктів), годоніми (назви вулиць), агороніми (назви площ), антропотопоніми (назви географічних об'єктів, утворених від власного імені людини) та ін.. У літературознавстві топоніми використовуються для створення більш глибокого зв'язку між літературою та місцем, де вона була створена, а також для передачі деталей та характеристик місцевості, що допомагає створювати більш реалістичний образ [23].

Отже, термін «урбанізм» міцно закріпився у літературознавстві і продовжує розвиватися та досліджуватися науковцями. Виникає нова урбаністична література, що не втрачає своєї актуальності. Місто стало поліінформативним об'єктом для вивчення серед багатьох дисциплін, у тому числі, й у літературознавстві. Місто як текст має свої особливості та характерні ознаки, а також значення у глибину. Урбаністичний простір постає єдиним механізмом, що містить у собі набір різноманітних деталей: символів, кодів, інформацію про минуле, сьогодення й майбутнє суспільства, історії та культури. Узагальнюючи міркування щодо поняття міського тексту, його можна окреслити як сукупність предметно-атрибутивних, соціально-історичних, особистісно-психологічних, міфопоетичних топонімів, атрибутів, знаків міста, що у кожному окремому творі набувають особливої семантики, здійснюючи пізнавальну та історично-культурологічну функції у контексті міського ландшафту.

РОЗДІЛ II. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЛЬВОВА У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА

1.1. Типологізація львівського топосу в романі «Танго смерті»

У попередньому розділі ми вже визначили багатогранність поняття текст міста, значення та окремі елементи урбаністичної топографії у сучасній літературі. У цьому розділі вважаємо за необхідне розглянути поняття міського топосу більш детально з погляду його класифікації, узявши до аналізу міський простір Львова, зображений Ю. Винничуком у романі «Танго смерті».

Типологія топосу – це спосіб класифікації літературних образів за певними ознаками, такими як місце дії, характеристики персонажів, сюжетна лінія тощо.

Львівський топос – це літературний образ, який відображає особливості міста Львова та має багату історію та культурну спадщину. Цей топос може бути відображений у творах різних жанрів – від поезії до прози, від класики до сучасної літератури. Топографія Львова містить такі елементи як вулички, площі, архітектура, культурні традиції та звичаї, знаменитості та історичні події, що відображають дух та атмосферу цього міста. У літературі топос може використовуватись як фон для розгортання подій твору, як символ культурної спадщини чи національної ідентичності, а також як місце, що впливає на психологію персонажів. Львівський топос є досить популярним у вітчизняній літературі та має свій унікальний характер та особливості, що дозволяють відрізнити його від топосів інших міст.

Типологія топосу дозволяє розглядати твір як систему взаємопов'язаних елементів, аналізувати місце дії, його вплив на персонажів, настрій твору та інші аспекти. Це допомагає краще зрозуміти та проаналізувати літературні твори, з'ясувати їхні особливості та взаємозв'язки між різними елементами.

Доволі ґрунтовною працею, на яку я вважаю за необхідне звернути увагу і зупинитися на ній, є стаття Інни Вихор «Поетичний топос міста та його тематичні різновиди». Робота І. Вихор є дослідженням тематики міста в поезії. У своїй роботі авторка досліджує різні тематичні аспекти, пов'язані з містом, такі як вулиці, будинки, парки, нічне життя, транспорт тощо. Вона також розглядає різні стилістики, використані поетами для втілення цих тематичних аспектів, такі як символізм, реалізм, футуризм, модернізм та інші [9].

У своїй роботі Інна Вихор аналізує вірші різних авторів з різних країн та епох. Авторка розглядає, як змінювалась тематика міста в різних літературних рухах і епохах, а також як поети використовують поетичний топос міста для передачі своїх ідей та почуттів.

Це дослідження має доволі значний внесок у розвиток типології топосу. Не зважаючи на те, що стаття присвячена поетичному місту, ті ж методи та підходи можна застосувати до прози. Інна Вихор поділяє міський топос на п'ять типів: власне урбаністичний, індустріальний, архітектурний, пейзажний та історіософський, кожен з яких має іще складові – предметно-просторову, природно-ландшафтну та емотивну. Пропоную застосувати саме цю класифікацію дослідниці з метою аналізу та типологізації урбаністичного топосу Львова у творчості Юрія Винничука на прикладі роману «Танго смерті».

1. Власне урбаністичний топос: *«Місто міняло своє обличчя упродовж дня до невпізнання. На світанку, коли воно ще дрімало, виїжджали на Ринок вози, наладовані городиною, а інші вози важко торохтіли бруківкою, розвозячи бочки з пивом та різні товари, а потім починали лунаати дзвонити трамваїв, цокотіли фіакри, шурхали мітли, після сьомої на вулицях з'являлися учні, прямуючи до шкіл, місто прокидалося уже повністю – починали траскати віконниці, деренчати роletи на дверях крамниць, відчинялись вікна, і Львів тоді дзвенів сотнями голосів...»* [7, с. 42], *«Але найпривабливіше Львів виглядав вечорами, коли запалювалися ліхтарі,*

блимали яскраві неонові написи й реклами, світилися вітрини, а з ресторацій і каварень долинала музика, тоді залюднювалося корзо, від готелю «Жоржа» і аж до кінця Академічної...» [7, с. 46].

2. Індустріальний міський топос: «Львів не був таким людним, як зазвичай, і коли я почув вибухи, то не відразу второпав, що то думав, може, артилерія навчається, але вибухи не вибухали, а насувалися з заходу і скидалися на громи, а потім ті громи перейшли в гуркіт, і в небі з'явилися німецькі літаки, вибухи бомб стрясали місто, спалахували пожежі, гуділи сирени» [7, с. 224], «На початку 1990-х ще не чувся такий загрозливий і брутальний гуркіт авт, львівські передмістя купалися у незайманій тиші, занурившись із головою, як у теплій ванні» [7, с. 64].

3. Архітектурний міський топос: «...дорогою ми прогулювалися у Єзуїтському парку чи на Високому Замку...» [7, с. 93], «Біля Лялькового театру ледве стримала себе, щоб не попрохати зупинити машину і вийти, щоб піти кудись у тихі вузенькі вулички...» [7, с. 89], «Йдучи на роботу в Оссолінеум і проминаючи вулицю Баторія, я не міг себе стримати, щоб не поглянути в бік будинку поліції, мене приємно тішило відчуття того, що я знаю щось таке, чого не знають тисячі людей у Львові, навіть поліція, навіть моя мама» [7, с. 204], «Личаківський цвинтар засипаний бомбами, особливо пантеон Оборонців Львова. Німці з завзяттям атакують район шпиталів, вишукують двірці, промислові об'єкти, каварні, але бомби не завше потрапляють у ціль. Ті, що призначені для головного двірця, падають на Городоцьку, руйнують костел Єлизавети і кілька будинків, призначені для Цитаделі – нищать церкву на Коперника та будинки» [7, с. 238], «Торговицю за Оперним називали не тільки Кракідалами, але й невідь чого Парижем, не втратила вона свого значення і свого імені й під час війни, львів'яни продавали тут безліч усіляких речей...» [7, с. 289].

4. Пейзажний міський топос: «...рушили вгору, проминувши цвинтар, і коли опинилися на Кортумовій горі, то перед їхніми очима розкинулася геть дика місцина, заросла хащами, де ще не так давно облаштувалися рахітичні

дачні будиночки з дикти і дощок, але тепер вони були покинуті, зяяли дірами, і коли в них проривався вітер, вони скиглили і похрускували. Здичавілі яблуні, груші, сливи й вишні, поточені лишаєм, оброслі відьомською омелою, перевиті таким самим здичавілим виноградом з дрібними чорними гронами, що, наче спрут спутав їх по ногах і руках, доживали свої останні дні, усюди вбачалося тільки одне – нестримне умирання...» [7, с. 126], «...сад навіював йому особливий медитативний настрій, більшість дерев були старі, посаджені ще до війни, в самому кінці саду височів могутній крилатий горіх, який добру половину свого врожаю осипав поза паркан...» [7, с. 61], «До Чортової скелі можна було б іти й пологим серпантином, але вони вирішили дертися навпростець і за якихось півгодини вибралися туди, де височить могутня Чортова скеля, поорана тріщинами і печерами. Тут серед лісу вона бовваніла, як більмо на оці» [7, с. 228].

5. Історіософський міський топос: «Уночі з 18 на 19 вересня передові частини советських моторизованих військ і танків вийшли на Личаківську рогатку з боку Винників, Львів готовий розпочати війну на обидва фронти...» [7, с. 246], «Згадка про піски, між іншим, недаремна, адже в'язнів розстрілювали саме на Пісках у Лисинецькому лісі» [7, с. 255], «Але над ратушею розвівається червоний прапор зі свастикою, над брамою ратуші теж, щойно ополудні над брамою обабіч німецького прапора з'явилися два українські і на вежі на чотирьох рогах. На Оперному театрі – німецький прапор. На Гетьманських Валах уже встигли спалити пам'ятник советській конституції» [7, с. 334].

2.2. Львів як культурно-історичний простір в романі «Танго смерті»

Юрія Винничука називають «Чемоданом» і «Галицьким Королем». Львів є серцевиною його творчості, про місто він пише без перебільшень усе своє життя. Львів постає центральним героєм у його творах і завжди захоплює читача. Варто відзначити те, що автор пише про Львів з особливим

пієтетом і винятковою точністю. Його Львів – живий. Львів Винничука – магнетичний. Чому? Відповіддю на це питання є виняткове знання історії: зобразити Львів так, як робить це Винничук, може тільки той, хто його так сильно любить і відмінно добре знає його. Тому і не дивно, що автор зображує і проводить, переносить читача до всіх вуличок, пекарень, парків, гір з легкістю, створюючи враження екскурсії, кіна, життя.

«Танго смерті» – роман історичний. Автор зображує тут дві часові площини – сучасне місто і Львів часів Другої світової війни – довоєнні часи та власне війна.

Один з ключових елементів роману – це зображення Львова як міста, що переживає зміни. Разом зі змінами, які відбуваються в історії міста, змінюються його мешканці. Автор описує різноманітні культурні та національні групи, які живуть у Львові, включаючи українців, поляків, євреїв, німців і росіян.

Львів у романі зображений як культурно-історичний простір, який був важливим центром української культури, а також місцем зустрічі різних культур і національностей. Торкаючись самої атмосфери міста, хочеться відзначити його цілковиту багатосаровість, що доречно і правдиво зображена в тексті. Автор зображує Львів як суміш всього. Він не зображує його однобоко, навпаки, показує таким, як є. Винничук не випадково, а підкреслено зображує дружбу чотирьох хлопців, які були різними за національністю. І це не відштовхувало їх один від одного, а об'єднувало: *«Наші матері ... що всі четверо були львів'янками, то хутко заприятелювали і стали все частіше здибатися, а дітлахам з того тільки радість, бо мали ми аж три Різдва і три Великодні – католицький, греко-католицький і жидівський – і залюбки гостювали одні в одних...»* [7, с. 17]. Така дружба була для них способом пізнання світу, вони цікавилися життям одне одного, підтримували та могли постояти самі за себе: *«До школи ми теж одної ходили, хоча й не були однолітками, але завше трималися купи, так що жоден батяр не міг зробити нам збитки, та й жили одне від одного*

неподалік» [7, с. 17]. Хоча усі четверо були абсолютно різними, жили у мирі та злагоді, допоки не прийшли «визволителі», так само як це сталося 24 лютого 2022 року.

Ще один важливий елемент роману – це зображення міста як центру культурного життя України. Львів був відомий своїми театрами, оперними театрами, кінотеатрами, музеями та іншими культурними закладами. Автор також зображує у романі Львів як місто зі старовинною архітектурою, вуличками з бруківки та затишними кав'ярнями. Він описує будівлі, які були важливими для історії міста, такі як Ратуша, Оперний театр, згадує площу Ринок та інші видатні місцини Львова.

Тут не можна оминати те, як Ю. Винничук протиставляє львів'ян «колонізаторам Союзу» [7, с. 306]. Однією із найбільш яскравих картин у культурному плані є зображення того, як «визволителі» ходили в театр: *«І чимало совєтських жінок, які вже встигли причепуритися в наших крамницях. Але ти б бачив, як то все виглядало! На одних – довгі вечірні сукні, спущені по халявах кирзаків, на других уже муслінові сукні – ясно-рожевої барви, і жодна навіть не здогадується, що це жіночі нічні сорочки!»* [7, с. 308]. Таких ситуацій не одна, наприклад: *«Що й казати, найбільш бідна наша служниця виглядає багатше вбраною за жінку офіцера»* [7, с. 310]. Загалом, описати враження від зустрічі із загарбниками можна описати так: *«Та слухайте, то якісь монголи. Усе, чого не розуміють, – нищать»*. Але варто відмітити ще й те, що «інакшими» сприймали не тільки росіян, а й виходців зі сходу України: *«Наша нова викладачка, яка приїхала з Харкова, накупила собі різного вбрання і щодня тепер дефілює в чомусь іншому... Одного разу прийшла в шифоновій сукні, другого – в новому шляфроку, третього – в моряцькій блюзці і плісованій спідничці, як яка-небудь гімназистка, але вершиною гардеробу була, звичайно, довга до землі вечірня сукня з вирізом на спині по саму талію, і коли вона надто рвучко рухалася, то з вирізу визирав краєчок голубих майталесів. Наші всі не могли стриматися від хихикання, а вона, бідна, не могла зрозуміти причини й*

тільки нервувала» [7, с. 308]. З цього робимо висновок, що автор хотів показати Львів як інтелектуальне, культурне як інше середовище, не радянське, не східноукраїнське, вони – чужі. Це зіткнення культур, певний культурний простір, категорично різний навіть ментально.

У романі "Танго смерті" Львів зображений як Український П'ємонт через його значущість у культурному та історичному контексті України. Юрій Винничук розкриває перед читачами багатогранність міста, особливо звертаючи увагу на його історичне минуле, культурну спадщину, традиції та пам'ятки. Також важливим елементом роману є місцеві обряди та традиції, які автор описує досить детально.

Ю. Винничук розкриває перед читачем складність існування українців в умовах війни, показуючи болісні моменти. Вражає прискіпливість та абсолютна точність Винничука у зображенні міста, його жителів і самої історії – це робить його текст живим і, можна сказати, вічним. Підставою для таких гучних слів є абсолютна співвіднесеність із реальним життям. Читаючи сторінки роману, не можна залишитись байдужим, особливо сьогодні, особливо українцеві. Живучи в умовах повномасштабної війни, ми багато чого спільного, ідентичного вбачаємо у сьогоденні. І це не пророцтво, це всього лиш історія. Праця автора бездоганна, відшліфована, вартує визнання, бо кожен може переконатися в дійсності його слів та зображення.

У той же час, роман показує віру в майбутнє України, адже українці Львова виступають проти насильства та дискримінації, захищаючи свою культуру та ідентичність. Винничук підкреслює значення Львова як культурного центру, де зберігаються національні традиції та спадщина.

Окрім цього, роман "Танго смерті" досить глибоко проникає у психологію персонажів, що робить Львів ще більш живим та реалістичним. Описуючи переживання та думки головних героїв, автор зумів показати, як місто впливає на їхнє життя та світогляд.

У цілому, роман "Танго смерті" дає досить повний та глибокий образ Львова як культурно-історичного простору. Читач може зрозуміти, яке

багатопланове місто для української культури, як різноманітні національності та культури зіткнулися та співіснували у Львові, та як місцеві традиції впливали на повсякденне життя мешканців. Не останню роль у представленні картини та переданні атмосфери міста відіграє зображення топографії, аналіз якої може допомогти читачеві краще зрозуміти те, що автор намагається передати. Тому аналіз топосу може бути важливим інструментом для розуміння літературних творів, що допомагає читачеві краще зрозуміти символіку, тему та роль місця в оповіді.

ВИСНОВКИ

У романі Юрія Винничука "Танго смерті" Львів постає важливим героєм, на тлі якого розгортаються життєві історії головних персонажів. Автор вдало передає особливу атмосферу міста, його архітектурну красу та багату історію. Завдяки цьому, Львів не просто стає місцем дії, але й має значення символу, який відображає духовну складову української культури.

Також важливим елементом роману є розкриття теми смерті та її впливу на людську психологію. Автор, презентуючи різноманітні історії персонажів, показує, як кожен з них стикається зі своєю смертністю та вирішує питання про своє місце у світі.

У результаті можна зробити висновок, що роман "Танго смерті" є важливим літературним твором, який допомагає глибше зрозуміти сутність людської природи та культурну спадщину України. Юрій Винничук майстерно відтворює Львів та збагачує його новими змістовними рівнями, а також пропонує глибокий роздум про життя та смерть, який залишить слід у серцях читачів.

Окрім того, в романі "Танго смерті" присутні й інші важливі теми, такі як кохання, сім'я, відносини між поколіннями та національна ідентичність. Автор, описуючи життя персонажів, показує складність їхніх взаємин та проблеми, з якими вони стикаються. В той же час, він звертає увагу на значення культурної спадщини та національної ідентичності, які допомагають людям знайти своє місце в світі.

Варто зазначити, що стиль письма Юрія Винничука вражає своєю експресивністю та образністю. Автор майстерно використовує різноманітні літературні техніки, щоб передати настрій та емоції своїх героїв, а також розкрити особливості місця дії.

Розгляд топографічних описів урбаністичного простору може допомогти виявити, які місця є важливими для персонажів та сюжету та які тематичні ідеї пов'язані з цими місцями. Опис топографії може допомогти зрозуміти,

які емоції та настрої переживають персонажі, їх ставлення до природи та світу, який оточує їх.

Крім того, аналіз тексту міста беззаперечно важливий для вивчення культурної історії. Топографічні описи можуть відображати географічні, історичні та культурні аспекти певного часу та місця, що дає можливість вивчати історію та культуру певного періоду. Наприклад, описи місцевості в літературі можуть датуватися конкретним часом та історичним періодом, що допомагає відтворити певний історичний контекст.

Загалом, роман "Танго смерті" є важливим твором української літератури, який не тільки розкриває складні проблеми людської природи, але й вражає своїм глибоким змістом та майстерністю викладу. Цей роман може стати джерелом інспірації для всіх, хто цікавиться сучасною українською літературою та шукає відповіді на важливі життєві запитання.

RESUME

The term paper on the topic "Lviv text in Yury Vynnychuk's novel Tango of Death" is devoted to the analysis of the peculiarities of the city text in the work of the famous Ukrainian writer. The work examines the role of Lviv as a place of events and the influence of the urban environment on the formation of the characters' characters and actions.

In the coursework, the features of the city as a text in literature were clarified, the theoretical aspect and meaning of urban topography in modern literature was worked out, the typology of the topography of the city and its derivatives was analyzed, the varieties of the city topos were considered, and the cultural and historical context of the Lviv text was clarified using the example of the novel Yu. Vinnychuk "Tango of Death".

In the course of the research, the main literary works devoted to the study of urban texts were elaborated, as well as the city as a text in literature was studied using the example of Lviv in the novel "Tango of Death" by Yuriy Vinnychuk, and its features were determined.

In addition, the work analyzes the peculiarities of the description of the city and its symbolism, reveals the connection between the description of the urban space and the themes that arise in the work. Places that are important for understanding the plot and symbolism of the work were also investigated. In general, the course work gives the reader an opportunity to better understand the importance of place and urban text in the work of Yuriy Vinnychuk, and also opens new perspectives on the work "Tango of Death".

The work consists of an introduction, two sections and conclusions. The volume of work is 34 pages. In the list of used literature there are 27 sources.

Keywords: urbanism, urban text, topography, topos, locus, culture, history, Lviv.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Caeiro F. Cities as Characters: a narrative possibility? [Електронний ресурс] / Filipe Caeiro – Режим доступу до ресурсу: [https://www.academia.edu/28625847/Cities as Characters a narrative possibility](https://www.academia.edu/28625847/Cities_as_Characters_a_narrative_possibility).
2. Ganusenko E. City as a text [Електронний ресурс] / Ekaterina Ganusenko – Режим доступу до ресурсу: [https://www.academia.edu/39568493/CITY AS A TEXT](https://www.academia.edu/39568493/CITY_AS_A_TEXT).
3. Бібік В. Б. Локус кімнати як складова хронотопної структури роману В. Підмогильного. Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія "Лінгвістика і літературознавство". 2010. Вип. XXIII. Ч. 2. С. 478–486.
4. Біографія Юрія Винничука [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nashformat.ua/authors/yurij-vynnychuk-books>.
5. Боклах Д. Ю. Художня візія поетичного топосу міста у творчості Т. Шевченка / Д. Ю. Боклах // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки. - 2018. - № 1. - С.113–125.
6. Веляник А. Ольга Дубчак: «Українській мові, як і українському народові, постійно треба виборювати своє право на окремість» [Електронний ресурс] / Андріана Веляник // Свідомі. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://svidomi.in.ua/page/olha-dubchak-ukrainskii-movi-iak-i-ukrainskomu-narodovi-postiino-treba-vyboriuvaty-svoie-pravo-na-okremist>.
7. Винничук Ю. П. Танго смерті: [роман / Ю. П. Винничук. – Харків : Фоліо, 2013. – 348 с.
8. Винничук Юрій Павлович [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.
9. Вихор, І. Поетичний топос міста та його тематичні різновиди / І. Вихор // Studia Methodologica : [науковий збірник] / гол. ред. Р. Гром'як ; відп. ред. Ю. Завадський ; редкол.: О. Куца, М. Любашук, Н. Поплавська [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2011. – Вип. 31. – С. 140-144.
10. Вогні великого міста: найкращі урбаністичні романи [Електронний ресурс] // Книгарня "Є" / Блог / Є що читати – Блог Книгарні Є. – 21. – Режим доступу до ресурсу: <https://book-ye.com.ua/blog/e-shcho-chytaty/vohni-velykoho-mista-najkrashchi-urbanistychni-romany/>.
11. Джойс Дж. Улісс. Переклад з англійської О. Терех та О. Мокровольський. Київ: Видавництво Жупанського. — 2015 рік. — 736 с.
12. Калитенко Т. Михайль Семенко: лідер, урбаніст, деконструктор [Електронний ресурс] / Тетяна Калитенко // Читомо. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://archive.chytomo.com/news/mixajl-semenko-lider-futurist-urbanist-dekonstruktor>.

13. Кискін О.М. Урбаністичний хронотоп в постмодерністському романі : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.06. — К., 2006. — 20 с. — укр.
14. Куманська Ю. Олесь Ільченко. Людина асфальту, письменник, біолог, географ і... цікавий співрозмовник [Електронний ресурс] / Ю. Куманська, О. Ільченко // Ключ. — 2020. — Режим доступу до ресурсу: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/648>.
15. Клімчук Ю. Міський текст у термінологічному полі сучасного літературознавства: історія вивчення празьких мотивів та празького тексту. - С. 47-53.
16. Лавринович Л.Б. Міський текст у сучасній літературі. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2010. Вип. XXII. Ч. I. С. 310–320.
17. Лавринович Л.Б. Урбаністичний час в українській прозі межі тисячоліть: минуле vs сучасність Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. — 2010. — Вип. XXIII, ч. 1. — С. 310-320
18. Матушкіна Д. Локуси міста як складники художнього простору в романі «Свято» Є. Пашковського. Львівський філологічний часопис. 2018. №. 3. С. 163-166.
19. Особливості поетичної творчості групи „Бу-Ба-Бу“ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrlit.net/article1/1409.html>.
20. Саєнко О. Емоції міста. Що таке психогеографія і як вона досліджує Франківськ? [Електронний ресурс] / Олеся Саєнко // Куфер – Режим доступу до ресурсу: <https://kufer.media/misto/emotsiyi-mista-shho-take-psyhogeografiya-i-yak-vona-doslidzhuye-frankivsk/>.
21. Сікора Г. Текст міста як лінгвістичний феномен. Українська мова. 2016. № 4. С.122-. 135.
22. Ступчук А. Вплив письменників літургування “Бу-Ба-Бу” на розвиток українського літературного життя [Електронний ресурс] / Анна Ступчук. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://naub.oa.edu.ua/2014/vplyv-pysmennykiv-lituhrupuvannya-bu-ba-bu-na-rozvytok-ukrajinskoho-literaturnoho-zhyttya/>.
23. Топонім [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%BC>.
24. Урбанізм [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC>.
25. Фоменко В. Своєрідність зображення взаємодії людини та урбанізованого соціуму в українській художній прозі / В. Г. Фоменко // Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвузівський збірник наукових статей. – Бердянськ: Вид-во БДПУ, 2010. – Випуск XXIII: Лінгвістика і літературознавство. – С. 192 – 202
26. Художній стиль мовлення [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

27. Шерстюк Н. О. Хронотоп як літературознавча категорія: генеза, еволюція, дискурс / Н. О. Шерстюк // Філологічні науки. – 2018. – Вип. 28. – С. 56–61.